

PROCEDUREY

ZAŁĄCZNIK DO STANDARDÓW OCHRONY MAŁOLETNICH

Spis treści

Procedura Interwencji Kryzysowej na terenie szkoły	3
Procedura korzystania z monitoringu wizyjnego	6
Procedura postępowania w przypadku agresji ucznia wobec nauczyciela.....	11
Procedura postępowania w przypadku przemocy relacyjnej i psychicznej wśród uczniów na terenie szkoły	12
Procedura postępowania w przypadku przemocy seksualnej.....	14
Procedura postępowania w przypadku ucznia samookalczającego się.....	15
Procedura postępowania w pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowania, opozycyjno-buntowniczymi i agresywnymi.....	16
Procedura postępowania w sytuacji przemocy domowej wobec dziecka.....	23
Procedura reakcji doraźnej na zachowania agresywne	25
Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że na terenie szkoły znajduje się uczeń pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających	26
Procedura postępowania wobec rodziców lub opiekunów zgłaszających się po odbiór dziecka ze świetlicy lub po zajęciach lekcyjnych będącego w stanie nietrzeźwym	27
Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że uczeń ma przy sobie rzeczy, które mogą zagrażać bezpieczeństwu jego i innych uczniów.....	29
Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że uczeń samowolnie opuścił szkołę w czasie zajęć lekcyjnych	30
Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że uczeń samowolnie opuścił świetlicę szkolną	31
Procedura postępowania na wypadek powikłanego wybuchu emocjonalnego u ucznia w czasie lekcji.....	32
Procedura postępowania w sytuacji zagrożenia demoralizacją	34
Strategia pracy Wychowawczo – Profilaktycznej w klasie	38
Wzór notatki służbowej	41

Procedura Interwencji Kryzysowej na terenie szkoły

1. Rodzaje kryzysów wśród dzieci i młodzieży:

- kryzysy rozwojowe
- przemoc (rówieśnicza, domowa, seksualna, cyberprzemoc)
- dziecięca żaloba (śmierć bliskiej osoby)
- samobójstwo, próba samobójcza
- samookaleczanie się
- kryzysy sytuacyjne (rozwód/ rozstanie rodziców/separacja, wypadek komunikacyjny, katastrofa naturalna, atak terrorystyczny...)

2. Zasady interwencji kryzysowej:

- rozpoznanie sytuacji (zdefiniowanie problemu, określenie roli osób pomagających, zaangażowanie innych osób i instytucji, pomoc w realizowaniu potrzeb osoby dotkniętej kryzysem, udzielanie wsparcia, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa, zidentyfikowanie zasobów dziecka i rodziny)
- przewidywanie (co będzie potrzebne, do kogo się zwrócić, co należy zapewnić...)
- opracowanie planu działania
- działanie zgodne z procedurami przyjętymi w szkole
- zgłaszanie potrzeby odpowiednich szkoleń dla kadry i pracowników szkoły, a także rodziców w zakresie zaistniałej sytuacji kryzysowej
- zgłaszanie potrzeby wsparcia dla rówieśników dziecka w kryzysie
- współpraca z nauczycielami pracującymi w danej klasie

3. Cechy interwencji kryzysowej:

- jest natychmiastowa (24-72h)
- ma wyznaczone, konkretne, ograniczone w czasie cele
- ma charakter krótkoterminowy
- skupia się na złagodzeniu objawów
- jest skoncentrowana na „tu i teraz”
- celem jest wsparcie osoby w kryzysie i wskazanie jej zasobów i zasobów jej rodziny do poradzenia sobie z podobnym problemem w przyszłości

- jest kompleksowa (dotyczy rodziny, innych osób z otoczenia dziecka w kryzysie)
- angażuje instytucje służące wsparciem dziecku i rodzinie (np. ośrodki pomocy społecznej, ośrodki interwencji kryzysowej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, poradnie specjalistyczne, policję, sady rodzinne i nieletnich)

4. Powoływanie Zespołu Reagowania Kryzysowego:

- osoba, która uzyskała informację o zaistniałej sytuacji kryzysowej zgłasza ten fakt do dyrektora szkoły, wychowawcy, pedagoga/psychologa szkolnego i sporządza notatkę służbową
- dyrektor szkoły powołuje Zespół Reagowania Kryzysowego (psycholog szkolny, pedagog szkolny, wychowawca klasy- obligatoryjnie, inne osoby, w zależności od specyfiki sytuacji kryzysowej)
- w razie potrzeby dyrektor szkoły składa zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do prokuratury, na policję i/ lub uwiadamia Sąd Rodzinny i Nieletnich
- dyrektor powiadamia GOPS, Zespół Interdyscyplinarny działający na terenie gminny, a także w razie konieczności właściwego pracownika socjalnego
- na pierwszym spotkaniu Zespół wyznacza przewodniczącego, którego rolą jest organizowanie kolejnych spotkań i informowanie o nich pozostałych członków Zespołu i przydzielanie określonych zadań
- Zespół Reagowania Kryzysowego powinien rozważyć nawiązanie kontaktu ze specjalistami wspomagającymi ucznia i rodzinę, pracującymi poza szkoła
- Zespół Reagowania Kryzysowego współpracuje z rodzicami/opiekunami ucznia (diagnoza, wzajemny przekaz istotnych informacji, ustalenie i wzajemne przestrzeganie przyjętych zasad postępowania)
- Zespół- w zależności od rodzaju sytuacji kryzysowej – pracuje z klasą danego ucznia (wsparcie psychologiczne, warsztaty rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, treningi Umiejętności Społecznych, Treningi Zastępowania Agresji...)

- Zespół przygotowuje i wspiera pedagogów pracujących na co dzień z uczniem w kryzysie we wdrażaniu opracowanego planu pomocy i wsparcia
- Zespół opracowuje plan wsparcia i pomocy uczniowi w kryzysie, korzystając z funkcjonujących w szkole właściwych procedur, a także ze wsparcia merytorycznego instytucji i fundacji specjalizujących się w konkretnych sytuacjach trudnych
- spotkania Zespołu odbywają w zależności od potrzeb w celu aktualizowania wiedzy na temat sytuacji kryzysowej, monitorowania dotychczasowych działań i ich ewaluacji
- Zespół dba o właściwe dokumentowanie udzielonego uczniowi i jego rodzinie wsparcia
- dokumentacja przechowywana jest w gabinecie pedagoga właściwego dla danej klasy
- doświadczenia z pracy z uczniem w Kryzysie zespół wykorzystuje do zaproponowania i zorganizowania szkoleń dla kadry pedagogicznej, pracowników szkoły i rodziców/opiekunów, do ewaluacji programu profilaktyczno-wychowawczego

Procedura korzystania z monitoringu wizyjnego

Monitoring wizyjny to specjalny system przeznaczony do rejestrowania zdarzeń za pomocą odpowiednio dobranych urządzeń służących do przetwarzania obrazu. W jego skład wchodzi różnego rodzaju kamery oraz rejestratory, które umożliwiają systematyczne kontrolowanie danego obszaru albo budynku w celu wykrycia ewentualnych niepożądanych zdarzeń, zagrażających bezpieczeństwu osób i mienia.

1. Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996)
2. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. 2018 poz. 1000)
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016r.
w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (4.5.2016 L 119/38 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej PL).

2. Celem monitoringu jest:

1. Zapewnienie bezpieczeństwa uczniów i pracowników oraz osób przebywających na terenie placówki,
2. Ochrona mienia na terenie placówki,
3. Ograniczenie zachowań i sytuacji konfliktowych zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu uczniów,
4. Ustalanie sprawców czynów nagannych (bójki, zniszczenia mienia, kradzieże itp.) w placówce i jej otoczeniu,
5. Ograniczanie dostępu do budynku i terenu placówki osób nieuprawnionych i niepożądanych,
6. Zapewnienie bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki.

3.1. Zasady wykorzystania zapisów monitoringu wizyjnego:

1. Szkoła Podstawowa w Nowej Iwicznej posiada monitoring wizyjny wewnętrzny i zewnętrzny. Rejestrator wraz z monitorem umożliwiającym podgląd budynku

szkolnego i terenu wokół szkoły znajduje się w pomieszczeniu portierni szkoły przy ul. Ignacego Krasickiego 56.

2. Osoby upoważnione do obserwowania obrazu określa rejestr ustalony przez dyrektora.
3. Monitor i rejestrator monitoringu przechowywane są w pomieszczeniu zabezpieczonym przed nieuprawnionym dostępem, w sposób zapobiegający ich uszkodzeniu bądź kradzieży.
4. Zapisy z monitoringu będą wykorzystywane między innymi w sytuacjach:
  - zagrażających bezpieczeństwu uczniów, nauczycieli, pracowników placówki,
  - niszczenia mienia placówki,
  - przywłaszczenia,
  - konfliktowych, np. bójek,
  - podejrzenia o palenie papierosów i korzystanie z używek.
5. Obrazy z monitoringu zapisywane są na trwałym nośniku informacji za pomocą rejestratora monitoringu i przechowywane przez okres do 7 dni od daty nagrania. Po tym czasie podlegają zniszczeniu.
6. Zapis ten może być udostępniony w formie oglądu za zgodą dyrektora szkoły:
  - a. wychowawcom klas, w celu zdiagnozowania problemów wychowawczych oraz podjęcia właściwych oddziaływań w tym zakresie;
  - b. pedagogowi szkolnemu, w celu przeciwdziałania zarejestrowanym przez monitoring formom niedostosowania społecznego uczniów, ich zachowaniom dysfunkcyjnym, a także udzielania właściwej pomocy ofiarom szkolnej przemocy;
  - c. uczniowi, którego niewłaściwe zachowanie, jak: agresja fizyczna, wybryki, akty chuligaństwa, niszczenie mienia szkolnego, kradzieże, itp. zarejestrowały

kamery, w celu udowodnienia mu takiego zachowania i podjęcia działań interwencyjnych i wychowawczych;

- d. na pisemny wniosek (Załącznik nr 4 do Regulaminu monitoringu wizyjnego funkcjonującego w Szkole Podstawowej w Nowej Iwicznej) rodzicom ucznia, zarówno poszkodowanego, jak i sprawcy czynu niedopuszczalnego, w celu oceny zaistniałej sytuacji i uzgodnienia wspólnych działań interwencyjnych i wychowawczo opiekuńczych.
7. Dane te udostępnia się ponadto uprawnionym instytucjom w zakresie prowadzonych przez nie czynności prawnych, np. Policji, Sądom, Prokuraturze. Płyta z materiałem archiwalnym może być nagrana i przekazana organom ścigania na ich pisemny wniosek w celu wyjaśnienia prowadzonej sprawy (załącznik nr 4 do Regulaminu).
  8. Osoby upoważnione do obsługi monitoringu wizyjnego, w którym odnotowuje się niepokojący odczyt danych z rejestratora odnotowują ten fakt w dzienniku systemu.
  9. W dzienniku systemu monitoringu wizyjnego bezzwłocznie po wykonaniu czynności związanych z przekazaniem lub odtworzeniem nagrania odnotowujemy zdarzenia zgodnie z rejestrem.
  10. Osoby, które mają wgląd w obraz zarejestrowany przez monitoring wizyjny mają świadomość odpowiedzialności za ochronę danych osobowych.

3.2. Zasady obowiązujące przy przekazywaniu pliku z materiałem archiwalnym upoważnionym organom:

1. Przedstawiciel organów pisemnie kwituje odbiór materiału – protokół przekazania.
2. Do przegrywania materiału archiwalnego z rejestratora upoważniona jest osoba wskazana przez dyrektora.
3. W przypadku zaistnienia niebezpiecznych sytuacji w godzinach nieobecności pracowników (np. godzinach wieczornych czy nocnych) działania wyjaśniające podejmowane są w miarę posiadanej wiedzy o zajściu.
4. Zabrania się przebywania uczniów w pomieszczeniu, w którym znajdują się monitory i rejestratory.
5. Nie odtwarza się nagrań w obecności uczniów.

4. Dodatkowe warunki stosowania monitoringu wizyjnego:

1. Dyrektor placówki uzgadnia stosowanie monitoringu z organem prowadzącym placówkę oraz konsultuje jego stosowanie z radą pedagogiczną, radą rodziców i samorządem uczniowskim.
2. Monitoring, z zastrzeżeniem ust. 3, nie może być stosowany w miejscach w placówce takich jak:
  - pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze,
  - pomieszczenia, w których uczniom jest udzielana pomoc psychologiczno-pedagogiczna,
  - pomieszczenia przeznaczone do odpoczynku i rekreacji pracowników,
  - pomieszczenia sanitarnohigieniczne, gabinet profilaktyki zdrowotnej, szatnia i przebieralnia.
3. Monitoring może być stosowany w pomieszczeniach, o których mowa w pkt 2 jedynie w przypadkach, gdy stosowanie monitoringu w tych pomieszczeniach jest niezbędne ze względu na istniejące zagrożenie dla realizacji celu w postaci zapewnienia bezpieczeństwa uczniów i pracowników lub ochrony mienia i nie naruszy to godności oraz innych dóbr osobistych uczniów, pracowników i innych osób.
4. W przypadkach określonych w ust. 3 zostaną zastosowane techniki uniemożliwiające rozpoznanie przebywających w tych pomieszczeniach osób.
5. Przed dopuszczeniem osoby do wykonywania obowiązków służbowych, osoba ta jest informowana na piśmie o stosowaniu monitoringu wizyjnego.
6. Dyrektor placówki oznacza pomieszczenia i teren monitorowany w sposób widoczny i czytelny, za pomocą odpowiednich znaków graficznych i słownych.

5. Przepisy końcowe:

1. Szczegółowe kwestie zawarte są w Regulaminie monitoringu wizyjnego funkcjonującego w Szkole Podstawowej w Nowej Iwicznej.
2. W sprawach nie uregulowanych szkolnymi procedurami ostateczną decyzję podejmuje dyrektor placówki.
3. Procedura może ulec zmianie w zależności od nadzwyczajnych okoliczności rozpatrywanego przypadku.

Procedura postępowania w przypadku agresji ucznia wobec nauczyciela

1. Agresją w stosunku do nauczyciela/ innego pracownika szkoły nazywamy ukierunkowane i intencjonalne zachowanie ucznia mające na celu spowodowanie szkody fizycznej lub psychicznej.
2. W przypadku, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że uczeń naruszył godność nauczyciela lub innego pracownika szkoły, nauczyciel zgłasza ten fakt wychowawcy klasy oraz dyrektorowi.
3. Wychowawca klasy/ psycholog/ pedagog prowadzą rozmowę wyjaśniającą z uczniem.
4. Wychowawca/ psycholog/ pedagog niezwłocznie informuje rodziców/ prawnych opiekunów ucznia o zaistniałej sytuacji.
5. Uczeń otrzymuje naganę dyrektora szkoły za rażące naruszenie regulaminu szkoły.
6. Rodzice/ prawni opiekunowie podpisują ze szkołą kontrakt indywidualny zawierające dalsze zasady współpracy stron.
7. W szczególnych aktach agresji dyrektor szkoły zgłasza ten fakt policji.
8. Jeżeli uczeń ma kuratora sądowego on też jest informowany o zaistniałych okolicznościach.
9. Jeżeli zdarzenie ma miejsce po raz kolejny w przypadku tego ucznia, szkoła kieruje pismo do Sądu Rodzinnego z prośbą o wgląd w sytuację wychowawczą ucznia w rodzinie lub o zastosowanie dodatkowych środków wychowawczych wobec ucznia.

Procedura postępowania w przypadku przemocy relacyjnej i psychicznej wśród uczniów na terenie szkoły

1. Oznaki przemocy relacyjnej i psychicznej (bullying werbalny i relacyjny):

- werbalny, czyli obraźliwe odnoszenie się do drugiej osoby (obraźliwe komentarze, wyzwiska, przezwiska, wyśmiewanie)
- relacyjny(izolowanie i wykluczanie, ignorowanie, plotkowanie, szerzenie nieprawdziwych informacji , złośliwe i raniące komentowanie, odrzucenie, manipulowanie i instrumentalne traktowanie, cyberbullying)

2. Postępowanie interwencyjne na terenie szkoły:

- osoba, która zaobserwowała, dowiedziała się lub podejrzewa fakt występowania przemocy psychicznej lub relacyjnej w klasie, sporządza notatkę służbową i informuje o tym fakcie wychowawcę klasy, pedagoga/ psychologa szkolnego
- jeśli fakt przemocy ma charakter incydentalny- wychowawca w porozumieniu z pedagogiem/ psychologiem szkolnym , rodzicami ucznia – decydują o podjęciu kroków, przewidzianych w Statucie szkoły
- jeśli przemoc psychiczna i relacyjna mają charakter długotrwały, systemowy, wychowawca, pedagog/psycholog szkolny, zgłaszają ten fakt dyrektorowi szkoły
- Dyrektor szkoły powołuje Zespół Interwencji Kryzysowej i wyznacza jego skład
- Zespół Interwencji Kryzysowej działa zgodnie z przyjętą procedurą
- W swoim działaniu skupia się na trzech obszarach:
- na poziomie szkoły (anonimowe ankiety diagnozujące poziom bezpieczeństwa w szkole, zwiększenie liczby nauczycieli dyżurujących na przerwach, zorganizowanie edukacyjnych spotkań w tej tematyce rodzicami, współpraca z radami klasowymi i Radą Rodziców, szkolenie kadry nauczycielskiej i pracowników szkoły , zwłaszcza w umiejętności rozpoznawania objawów przemocy psychicznej i relacyjnej, współpraca z samorządem szkolnym, edukacja w zakresie technik mediacyjnych....)

- na poziomie klasy (wypracowywanie regulaminu klasowego, zawierającego zasady postępowania zapobiegającego bullyingowi, przeprowadzenie godzin wychowawczych i zajęć warsztatowych uczących radzenia sobie w sytuacjach przemocy, kształcących postawy tolerancji i empatii, praca nad różnymi formami wzmacniania relacji między dziećmi, zorganizowanie zebrania dla rodziców poświęconych tej tematyce i włączenie ich w pracę nad poprawą relacji w klasie...)
- na poziomie indywidualnym(rozmowy ze sprawcami i ofiarami przemocy, rozmowy z rodzicami uczniów objętych tym problemem, objęcie opieką psychologiczno-pedagogiczną ofiar i sprawców)
- w przypadku bardzo poważnego naruszenia prywatności ofiary, jej zdrowia psychicznego, potwierdzonego przez specjalistów (psycholog, psychiatra) – skierowanie sprawy na policję, do Sądu Rodzinnego i Nieletnich, a także rozważenie zmiany klasy
- Zespół Interwencji Kryzysowej rekomenduje dyrekcji szkoły określone działania(wnioski do szkolnego planu profilaktyczno-wychowawczego, przeprowadzenie określonych badań w klasach dotyczących bezpieczeństwa, poszerzenie oferty edukacyjnej dla uczniów, rodziców i pracowników szkoły, wprowadzenie określonych rozwiązań, np. szkolnych mediatorów, poszerzenie monitoringu...).

Procedura postępowania w przypadku przemocy seksualnej

1. Polskie prawo w sposób szczególny chroni dzieci do 15 r.ż. przed przemocą seksualną.
2. Przeszestwa seksualne to:- obcowanie płciowe z dzieckiem do lat 15, - dopuszczenie się wobec dziecka do lat 15 innej czynności seksualnej, - doprowadzenie dziecka do lat 15 do poddania się innym czynnościom seksualnym, - prezentowanie dziecku do lat 15 materiałów pornograficznych lub wykonywanie aktów seksualnych w jego obecności w celu doprowadzenia do własnego zaspokojenia seksualnego lub zaspokojenia seksualnego innej osoby
3. Inne czynności seksualne to - naruszenie sfery seksualnej dzieci (np. dotykanie ciała dzieci, w szczególności narządów płciowych i innych intymnych części ciała), -doprowadzenie dziecka do dotykania intymnych części lun narządów płciowych innej osoby, - wkładanie palców lub części ciała do ust, pochwy, odbytu dziecka
4. Jeśli sprawcą jest osoba, która między 13 a 17 r.ż. dopuściła się aktu przemocy seksualnej(nieletnia) to postępowanie wobec niego uregulowane jest poprzez ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich i jest prowadzone przez sąd rodzinny i nieletnich.; chyba, ze dopuści się czynu zabronionego, wtedy podlega pod kodeks karny.
5. Osoba, która dowiedziała się lub podejrzewa zaistnienie faktu przemocy seksualnej wobec uczennicy/ ucznia szkoły ma obowiązek sporządzić notatkę służbową i zgłosić ten fakt dyrektorowi szkoły, wychowawcy, pedagogowi/psychologowi szkolnemu.
6. W zależności od formy stwierdzonej lub podejrzewanej przemocy seksualnej, dyrektor szkoły powiadamia odpowiednie organy (sąd rodzinny i nieletnich, policja, prokuratura).
7. Dyrektor powołuje Zespół i Interwencji Kryzysowej, który pracuje zgodnie z przyjętą procedurą.
8. Jeśli dziecko wymaga pomocy medycznej, zostaje skierowane do pielęgniarki szkolnej, która udziela mu pierwszej pomocy, ewentualnie wzywa pomoc medyczną

Procedura postępowania w przypadku ucznia samookalaczającego się

1. Osoba, która uzyskała informację o podejrzeniu lub fakcie samookaleczania się u ucznia, zgłasza ten fakt do wychowawcy, pedagoga/psychologa szkolnego i sporządza notatkę służbową.
2. Uczeń jest kierowany do pielęgniarki szkolnej, która udziela pomocy medycznej, ocenia stan ucznia, rodzaj i głębokość ran, opatruje je, a jeśli jest to konieczne wzywa pogotowie
3. O fakcie wezwania pogotowia pielęgniarka informuje rodziców/opiekunów.
4. Wychowawca, pedagog/ psycholog szkolny informują dyrektora szkoły, który – po zapoznaniu się i ocenie sytuacji- powołuje Zespół Interwencji Kryzysowej i wyznacza jego członków.
5. Wyznaczeni członkowie Zespołu Interwencji Kryzysowej pracują z samookalaczającym się uczniem, jego rodzicami i w razie konieczności z klasą (zgodnie z przyjętą procedurą interwencji kryzysowej na terenie szkoły)'
6. W szczególności sprawdza się w pracy z uczniem obecność myśli samobójczych- jeśli występują postępuje się zgodnie z procedurą pracy z uczniami z zachowaniami samobójczymi.

Procedura postępowania w pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowania, opozycyjno-buntowniczymi i agresywnymi.

Docieranie do przyczyn zaburzeń w zachowaniu.

1. Źle wykształcone czynniki kontrolne, niedostateczne opanowanie czynników kontrolnych, przyswojenie sobie standardów zachowania nieodpowiadającym ogólnie obowiązującym normom; objawy- brak umiejętności lub niechęć do przestrzegania zasad i norm społecznych (obserwacja, wywiad z rodzicem/opiekunem, wychowawcą, nauczycielami, uczniem, badania socjometryczne, ankiety, badania w poradni psychologiczno-pedagogicznej, w poradniach specjalistycznych).

2. Nieefektywne wczesne uczenie norm społecznego zachowania, zatrzymanie się na egocentrycznym etapie rozwoju wyrażającym się postawą życzeniową (teoria społecznego uczenia się- analiza funkcjonalna ABC, Karta obserwacji ABC)

- "A"- miejsca, kontakty, bodźce, okoliczności wywołujące krnąbrne i agresywne zachowania(sposoby mówienia, gesty, spojrzenia innych, określone zachowania, dystans...)
- "B" czyny lub zaniechania czynów
- "C" negatywne lub pozytywne konsekwencje po zachowaniu- ich analiza pozwoli wyjaśnić utrzymywanie się niewłaściwych zachowań (jakie korzyści ma dana osoba ze swojego zachowania)

Karta ABC pozwala na poznanie:

- okoliczności wywołujących krnąbrne i agresywne zachowania
- okoliczności podtrzymujące takie zachowania
- możliwości wcześniejszego wyprzedzającego zauważenia niepożądanych zachowań
- znalezienie „punktów zapalnych” w domu i w szkole

3. Deficyt umiejętności wychowawczych rodziców (stosowanie kar, wydawanie poleceń, poświęcanie więcej czasu i uwagi dziecku, które się źle zachowuje, wzmacnianie agresji poprzez wchodzenie z dzieckiem w „próbę sił”, wydawanie ogólnikowych poleceń, niereagowanie na niewłaściwe zachowania dziecka, uleganie jego agresji, wychowanie niekonsekwentne, brak dyscypliny, wrogie postawy rodziców wobec dziecka, niespójne postawy rodziców...)

Wykorzystujemy do diagnozy:

- kwestionariusze(postawy rodzicielskie, opieka nad dzieckiem i utrzymanie dyscypliny),
- wywiad z rodzicami/opiekunami,
- informacje od wychowawców i nauczycieli,
- kartę obserwacji ABC,
- kartę obserwacji zachowań

4. Temperament dziecka (badanie w poradni psychologiczno-pedagogicznej, badanie w poradni specjalistycznej, wywiad z rodzicami/opiekunami).

5. Zachowania opozycyjno-buntownicze i agresywne towarzyszące ADHD, zaburzeniom ze spektrum autyzmu (badanie w poradni psychologiczno-pedagogicznej, w poradni specjalistycznej, obserwacja zachowań dziecka, Karta ABC, Katalog niewłaściwych zachowań na lekcji).

6. Zachowania opozycyjno-buntownicze mogą towarzyszyć zaburzeniom integracji sensorycznej (diagnoza poziomu integracji sensorycznej).

7. Zaburzenia opozycyjno- buntownicze mogą towarzyszyć depresji, zaburzeniom lękowym, zaburzeniom obsesyjno-kompulsywnym, problemom zdrowotnym (rozmowy/wywiady z rodzicami/opiekunami, badania w poradni psychologiczno-pedagogicznej , w poradni specjalistycznej, badania lekarskie).

8. Problemy z komunikacją w rodzinie (czy rodzina spędza ze sobą czas, co wspólnie robią członkowie rodziny, czy komunikują się wzajemnie, w sposób otwarty, czy jest to komunikacja życzliwa czy wroga, pozycja dziecka w rodzinie); diagnoza- rozmowy i wywiady z rodzicami/opiekunami, rozmowy i wywiady z dzieckiem, obserwacje wychowawców, uczących nauczycieli.

9. Problemy dziecka w nauce (diagnoza- analiza dokumentacji szkolnej, wywiad z wychowawcą, wywiady z uczącymi nauczycielami, rozmowa i wywiad z rodzicami/opiekunami, rozmowa i wywiad z dzieckiem, badanie w poradni psychologiczno-pedagogicznej lub specjalistycznej, badanie lekarskie.

10. Problemy dziecka w relacjach z rówieśnikami (diagnoza- wywiad z dzieckiem, wywiad z rodzicami/opiekunami, wywiad z wychowawcą, wywiad z uczącymi nauczycielami, badania socjometryczne klas, badanie „Inni w moich oczach”, Test drzewa, kwestionariusz ”Ja wobec klasy, klasa wobec mnie”, ankieta diagnozująca dla uczniów klas I-III, ankieta diagnozująca dla uczniów klas IV-VI).

11. Problemy rodzinne dziecka (alkohol w rodzinie, problemy materialne, rodziny rozbite, niepełne, patologia, przemoc w rodzinie); diagnoza: rozmowy i wywiady z rodzicami/opiekunami i z uczniami, informacje od policji, kuratorów, ośrodków pomocy społecznej, zespołów interdyscyplinarnych, sądu rodzinnego., informacje od osób znających dziecko i jego sytuację rodzinną, dokumentacja wychowawców klas.

II. Postępowanie interwencyjne (w trakcie dokonywania oceny sytuacji i po jej dokonaniu).

1. Techniki behawioralne(dla nauczyciela, rodzica i opiekuna).

A. Wygaszanie zachowań- procedury:

- procedura przerwy- jako logiczna konsekwencja niewłaściwego zachowania, zasada jedna minuta na każdy rok życia, w wypadku bardzo rażącego zachowania- sugerowane podwojenie lub najwyżej potrojenie czasu, po przerwie znów czysta karta
- ignorowanie niewłaściwego zachowania
- odebranie przywilejów
- konsekwencje- naturalne i logiczne
- procedura stop (time aut)- do stosowania w domu i w miarę możliwości w szkole(ostrzeżenie, np. jeśli tego nie zrobisz, usiądziesz z boku na krześle na 5 minut, zasugerowanie, że następnym etapem będzie pokój na wyciszenie, w którym nie można grać, bawić się, tylko czekać, przemyśleć swoje zachowanie (, zrób to o co cię proszę,

a jeśli a jeśli nadal potrzebujesz czasu na przemyślenie, usiądziesz w drugim pokoju, to taki pokój do wyciszenia, a nie do zabawy”)

- wytyczanie granic (kto kontroluje sytuację, jak daleko można się posunąć, co się stanie, jeśli nie przestrzega się zasad)
- technika przecięcia (skończenie interakcji, określenie konsekwencji dla dziecka, jeśli będzie przedłużało niewłaściwe zachowanie)
- technika ochłonięcia (kiedy obie strony są zdenerwowane, pozwala odzyskać kontrolę nad sobą)
- przejście kontroli fizycznej (pozbawione przemocy przerwanie niewłaściwego zachowania, szczególnie bardzo destrukcyjnego, objęcie dziecka i trzymanie tak długo aż się uspokoi).

B. Wzmacnianie zachowań pozytywnych- procedury:

- pozytywna uwaga
- pochwały
- nagrody
- system żetonowy
- wspólnie spędzony czas- rodzice mogą nagradzać czasem specjalnie przeznaczonym dla dziecka (special time)- dać mu okazję wspólnie spędzić czas, razem robić to, co mu sprawia przyjemność, bez uwag i komentarzy)
- konsekwencja w postępowaniu (reakcja musi być szybka, natychmiastowa, przypominać co jakiś czas reguły, stosować jedną miarę dla wszystkich, konsekwencja musi być doprowadzona do końca, musi być nieuchronna, bez taryfy ulgowej dla nikogo)
- skuteczne polecenia (instrukcja musi być konkretna- jak najmniej słów, po instrukcji zapytać „co masz zrobić?”, po odpowiedzi dać sygnał spokojnym tonem „dobrze, zrób to”, nie sugerować możliwości wyboru- najwyżej spośród dwóch nam odpowiadających opcji)

- procedura upewniania się (czy zrozumiałeś, co powiedziałem?”, „powtórz, co powiedziałem”)
- dawanie przykładu właściwego zachowania (modelowanie zachowań)

2. Techniki behawioralne dla ucznia:

- technika odczekania 3 minut , zanim podejmie się działanie (pomyśl, co może się zdarzyć; pomyśl, potem działaj)
- „spróbuj jeszcze raz”- po stwierdzeniu niewłaściwego zachowania, wytyczenie wyraźnej granicy i zachęcenie do właściwego zachowania
- odgrywanie ról
- obserwacja właściwego zachowania (modelowanie zachowań)
- uczenie strategii (schemat PICC):Problem- nazwanie problemu. Identyfikation- sposoby wyjścia z sytuacji, Choices- ocena każdego wyboru, Conquences- konsekwencje; metoda „burzy mózgów”- do pracy z klasą i indywidualnie
- elementy Treningu Zastępowania Agresji, zwłaszcza kontroli złości
- Trening Umiejętności Społecznych
- Metoda Self Regulation

3. Deficyt umiejętności wychowawczych rodziców- analiza destrukcyjnych wzorców komunikowania się i rozwiązywania problemów w rodzinie, trening umiejętności wychowawczych rodziców, warsztaty dla rodziców, pedagogizacja rodziców (pedagog i psycholog szkolny, psycholog i terapeuci w placówkach specjalistycznych)

4. Problemy z komunikacją w rodzinie- trening umiejętności komunikacyjnych dla rodziców (jak mówić, żeby dzieci słuchały, jak słuchać, żeby do nas mówiły) - pedagog i psycholog szkolny, psycholog i terapeuci w placówkach specjalistycznych

5. Diagnoza i terapia zaburzeń towarzyszących (ADHD, zaburzenia ze spektrum autyzmu, zaburzenia lękowe, depresja, zaburzenia obsesyjno-kompulsywne, zaburzenia integracji sensorycznej) - kierowanie do placówek specjalistycznych, realizacja zaleceń z opinii i orzeczeń’

6. Problemy w nauce- kierowanie na badania do poradni psychologiczno-pedagogicznych, kierowanie na badania lekarskie, realizacja zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach, dostosowywanie wymagań edukacyjnych do możliwości psychofizycznych uczniów, nauczanie indywidualne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia logopedyczne, zajęcia SI, zajęcia rewalidacyjne (psycholog i pedagog szkolny, logopeda, nauczyciel terapeuta, nauczyciel współorganizujący proces kształcenia, terapeuta SI)

7. Problemy dziecka w relacjach z rówieśnikami- indywidualna praca z dzieckiem (zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne), udział w zajęciach z Treningu Umiejętności Społecznych, zajęcia warsztatowe z klasami, wykorzystanie kontraktów do pracy indywidualnej i do pracy z klasami (wychowawcy, pedagog, psycholog szkolny, zapraszani specjaliści)

8. Problemy rodzinne- współpraca domem rodzinnym, diagnoza środowiska rodzinnego, kierowanie spraw o wgląd w sytuację rodzinną do Sądu Rodzinnego i Nieletnich, współpraca z policją i Ośrodkami Pomocy Społecznej , zastosowanie procedury Niebieskiej Karty

III. Ocena sytuacji i praca z uczniem oraz jego rodzicami/opiekunami (psycholog, pedagog, wychowawcy, nauczyciele specjaliści, pedagogzy specjalni, nauczyciele współorganizujący proces kształcenia)

1. Określ i wskaż problemy

- Proszę powiedzieć własnymi słowami, co Państwa martwi w zachowaniu syna/córki/
- Jakie problemy chcielibyście z naszą pomocą rozwiązać?

Ustalamy, co nas niepokoi w zachowaniu dziecka w domu, szkole- definiujemy problem/problemy.

2. Przeprowadzamy ocenę zachowań dziecka.

„Poruszyliśmy kilka problemów, które macie Państwo ze swoim dzieckiem. Przygotowany formularz ma dwie kolumny- po stronie minusów wpisaliśmy te zachowania, których nie można akceptować, po stronie plusów wpiszemy te zachowania, które są dobre. Proszę wziąć ten formularz i uzupełnić go. Proszę zwracać uwagę na wszystkie dobre, pomocne i pozytywne zachowania i cechy dziecka i zapisać je (praca na zasobach dziecka). Proszę także zapisywać zachowania negatywne (np.

Karta ABC) - to będzie materiał do pracy. Przez tydzień rodzice/opiekunowie, w niektórych przypadkach wychowawcy, uczący nauczyciele notują też każde sytuacje, kiedy dziecko jest "w miarę grzeczne"(np. Dziennik Dobrych Zachowań, Rejestr Zachowań Dziecka).

3. Wyznaczamy cele ogólne

- Jeśli zachowanie Państwa dziecka miałyby się zmienić, to jakich zmian byście oczekiwali?
- Jeśli dziecko zmieniłoby się na lepsze, to co by o tym świadczyło?- jakie zachowania, jakie postawy?

4. Sprecyzowanie zachowań pożądaných.

5. Obserwacja, jak często dziecko zachowuje się w sposób niepożądany- przez kilka dni do tygodnia; służy do tego Karta ABC zachowania, gdzie opisujemy krótko każdy epizod niewłaściwego zachowania

A- co doprowadziło do wybuchu złości

B- jakie to było zachowanie

C- co się stało tuż po nim

6. Po tygodniu spotkanie z rodzicami/opiekunami, wychowawcą- analiza informacji, zaczynająca się od czynników poprzedzających; określenie specyfiki napadów złości- czy zdarzają się w określonym czasie, w określonych miejscach, w obecności określonych osób, w określonych sytuacjach.

7. Dokonanie charakterystyki problemu- analiza czynników poprzedzających („punkty zapalne”, „zapalniki”) i konsekwencji

8. (zachowania i reakcje, które- być może- podtrzymują niewłaściwe zachowania)

9. Określenie dokładnych celów działań interwencyjnych.

10. Określamy sposób kontroli skuteczności działań interwencyjnych i ich ewaluacji.

Procedura postępowania w sytuacji przemocy domowej wobec dziecka

1. W klasyfikacji przemocy domowej wobec dziecka wyróżnia się przemoc- fizyczną, psychiczną, seksualną, ekonomiczną oraz opierającą się na zaniechaniu ;należy również uwzględniać fakt, że przemoc wobec dzieci zaczyna się już wtedy, gdy są one jedynie jej świadkami.
2. Każdy kto uzyska informację o podejrzeniu lub fakcie przemocy w domu rodzinnym wobec dziecka ma obowiązek zgłosić ten fakt wychowawcy, pedagogowi/psychologowi szkolnemu i dyrektorowi szkoły, sporządzając notatkę służbową.
3. Po uzyskaniu informacji o podejrzeniu lub fakcie przemocy domowej, dyrektor szkoły powołuje Zespół Interwencji Kryzysowej;
4. **Zespół Interwencji Kryzysowej** działa zgodnie z przyjętą procedurą, wyznaczając każdemu z członków określone zadania:
  - pedagog szkolny (udzielenie bezpośredniej pomocy w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka, także pierwszej pomocy przedmedycznej, gdy nie ma pielęgniarki szkolnej ;gdy nie ma zgody rodziców na poddanie dziecka badaniu lub gdy zgoda nie jest możliwa- wysyłanie faksem wniosku do sądu rodzinnego o zgodę na takie badanie; zbieranie informacji o dziecku i jego sytuacji rodzinnej; we współpracy z wychowawcą i innymi osobami z Zespołu przeprowadzanie oceny zagrożenia dziecka przemocą i opracowanie planu pomocy ; monitorowanie sytuacji dziecka i jego funkcjonowania w szkole; zabezpieczanie ewentualnych dowodów, bez oceniania ich wiarygodności; współpraca z innymi osobami-wychowawcą, psychologiem , nauczycielami, pielęgniarką; z instytucjami służącymi pomocą dziecku i rodzinie, współpraca z dyrektorem szkoły, prowadzenie dokumentacji)
  - psycholog szkolny (również ma obowiązek udzielić dziecku bezpośredniej pomocy, jeśli jest zagrożone jest zdrowie lub życie, także przedmedycznej; ma prawo wysłać faks do sądu rodzinnego i nieletnich z prośbą o wydanie zgody na poddanie dziecka badaniu lekarskiemu bez zgody rodziców; przeprowadzanie rozmów z uczniem w celu diagnozy sytuacji; uczestniczenie w przygotowywaniu planu pomocy dziecku i rodzinie na terenie szkoły lub w poradniach specjalistycznych; udzielanie wsparcia wychowawcy klasy i innym osobom zaangażowanym w pomoc; monitorowanie

sytuacji dziecka; współpraca ze specjalistami z poradni specjalistycznych i innych instytucji)

- wychowawca (również ma obowiązek udzielić dziecku bezpośredniej pomocy, w tym przedmedycznej; ma też prawo, jeśli jest taka konieczność, wysłać faks do sądu z prośbą o wydanie zgody na badanie lekarskie bez zgody rodziców ;ściśle współpracuje z pedagogiem

i psychologiem szkolnym; uczestniczy w ustalaniu planu pomocy dziecku i w jego monitorowaniu; udziela dziecku na każdym etapie pomocy)

-pielęgniarka szkolna (udziela pierwszej pomocy medycznej i organizuje fachową pomoc; zauważone na ciele dziecka ślady ewentualnej przemocy fizycznej opisuje w karcie zdrowia dziecka; konsultuje się z pedagogiem/psychologiem szkolny, wychowawcą, dyrektorem szkoły; kontaktuje się z rodzicami dziecka w przypadku stwierdzenia zaniedbań zdrowotnych i higienicznych).

5. **Zespół Interwencji Kryzysowej** decyduje o podjęciu działań interwencyjnych oraz o ich rodzajach:

- rozmowa z pokrzywdzonym dzieckiem
- rozmowa z rodzicem niekrzywdzącym
- procedura „Niebieskiej Karty”
- zawiadomienie sadu rodzinnego
- wezwanie lekarza lub poinformowanie policji o stanie zdrowia dziecka (w wypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka
- rozmowa z rodzicem niekrzywdzącym - podstawowe pierwsze działanie interwencyjne

Procedura reakcji doraźnej na zachowania agresywne

1. Reakcja doraźna na zachowania agresywne to najczęściej szybka interwencja na wydarzenie, którego świadkiem jest nauczyciel lub inna osoba pracująca w szkole (np. podczas dyżuru, w szatni, na boisku..).

2. Reagujemy na każdy, nawet najmniejszy, przejaw agresji, żeby nie doprowadzać do deeskalacji i poczucia bezkarności wśród uczniów.

3. Schemat postępowania w reakcji doraźnej:

- przerywamy zachowanie agresywne mówiąc „stop!” lub rozdzielając uczniów
- oceniamy sytuację, mówiąc o zaobserwowanych faktach, np. ‘Podstawiłeś mu nogę’, „Popchnąłeś go”, „Szarpiesz go”, oceniamy zachowania, nie moralizujemy
- przypominamy zasady obowiązujące w szkole
- wyrażamy swoje stanowisko-np. „Nie pozwalam na takie zachowanie”, „Nie akceptuję takiego zachowania”.
- mówimy czego oczekujemy lub co uczniowie powinni zrobić
- zapowiadamy ewentualne konsekwencje i realizujemy je
- pozostajemy w kontakcie do czasu zmiany zachowania czy realizacji naszych oczekiwań, upewniamy się, czy nasze polecenia zostały wykonane
- w razie potrzeby uniemożliwiamy dalszy kontakt między uczniami, np. rozdzielając ich
- w razie potrzeby kierujemy ucznia do pielęgniarki szkolnej
- zapisujemy czas i miejsce incydentu (na potrzeby monitoringu szkolnego)
- o incydencie informujemy wychowawcę lub wychowawców, w razie potrzeby pedagoga/psychologa szkolnego
- wychowawca/wychowawczyni, pedagog/psycholog informują o incydencie rodziców sprawcy/ów i poszkodowanego/poszkodowanych

Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że na terenie szkoły znajduje się uczeń pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających

1. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły zobowiązany jest powiadomić o swoich podejrzeniach dyrektora szkoły, wychowawcę, pedagoga, psychologa, pielęgniarkę
2. Odizolować ucznia od innych uczniów, ale ze względu na jego bezpieczeństwo nie pozostawiać go samego, stworzyć warunki, w których nie będzie zagrożone jego zdrowie
3. Zawiadomić bezzwłocznie rodziców/opiekunów prawnych, których zobowiązuje się do niezwłocznego odebrania ucznia ze szkoły
4. Wezwać pomoc medyczną (pogotowie) w celu stwierdzenia stanu ucznia, sprawdzenia za pomocą alkometru lub testu na obecność narkotyków, w razie potrzeby udzielenia pomocy medycznej
5. Dyrektor szkoły zawiadamia najbliższą jednostkę policji gdy rodzice/prawni opiekunowie odmawiają lub nie mogą przyjść do szkoły a uczeń zachowuje się agresywnie, daje powód do zgorszenia lub zagraża sobie lub innym
6. W przypadku stwierdzenia stanu nietrzeźwości szkoła zawiadamia policję
7. Spożywanie alkoholu na terenie szkoły przez ucznia stanowi wykroczenie zgodnie z *Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 6 października 2023 (Dz.U. 2023 poz. 2151)*

Procedura postępowania wobec rodziców lub opiekunów zgłaszających się po odbiór dziecka ze świetlicy lub po zajęciach lekcyjnych będącego w stanie nietrzeźwym

1. Nauczyciel, który podejrzewa, że po dziecko zgłosił się rodzic/opiekun lub inna uprawniona do odbioru osoba będąca pod wpływem alkoholu/środków odurzających, ma prawo odmówić wydania dziecka ze świetlicy szkolnej. W żadnym wypadku nie należy powierzać opieki nad dzieckiem takiej osobie.
2. Nauczyciel zobowiązany jest dołożyć wszelkich starań, aby dziecko zostało odizolowane od rodzica/opiekuna lub uprawnionej do odbioru osoby i pozostało pod opieką nauczyciela. Nauczyciel niezwłocznie powiadamia wychowawcę klasy, pedagoga, psychologa, dyrektora szkoły.
3. Nauczyciel podejmuje próbę skontaktowania się z drugim rodzicem/opiekunem, inną osobą uprawnioną do odbioru dziecka.
4. W przypadku gdy, drugi rodzic/opiekun, inną osobą uprawnioną do odbioru dziecka wskazana w „Karcie Zgłoszenia Dziecka do Świetlicy Szkolnej” nie może odebrać dziecka, rodzic/opiekun prawny może telefonicznie upoważnić inną osobę pełnoletnią do odbioru dziecka. Wskazana osoba musi przy odbiorze potwierdzić swoją tożsamość oraz napisać oświadczenie o odbiorze dziecka ze świetlicy, podpisując się pod nim czytelnie.
5. Jeżeli osoba nietrzeźwa odmawia opuszczenia szkoły i żąda wydania dziecka zaprzeczając bycie pod wpływem alkoholu/środków odurzających, musi poddać się badaniu na obecność ww. środków przeprowadzonemu przez Policję. (Policję nauczyciel wzywa po uprzednim uzyskaniu zgody dyrektora szkoły).
6. W przypadku agresywnego zachowania rodzica/opiekuna innej uprawnionej do odbioru osoby, nauczyciel natychmiast zawiadamia Policję.
7. Jeśli badanie potwierdzi podejrzenia pracowników szkoły, a ponadto nie można skontaktować się z drugim rodzicem/opiekunem prawnym lub inną osobą uprawnioną do odbioru dziecka, należy zawiadomić odpowiednie instytucję (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lesznowoli do godz. 16; Policję, Pogotowie Opiekuńcze).

8. W przypadku, gdy sytuacja zdarza się kolejny raz dyrektor powiadamia o zdarzeniu Sąd Rodzinny i Nieletnich w Piasecznie oraz GOPS w Lesznowoli.
9. Nauczyciel sporządza notatkę służbową z przebiegu zdarzenia.

Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że uczeń ma przy sobie rzeczy, które mogą zagrażać bezpieczeństwu jego i innych uczniów

W przypadku podejrzenia, że uczeń posiada niedozwolone przedmioty lub substancje nauczyciel może podjąć następujące kroki :

1. Poprosić ucznia do odosobnionego miejsca (np. gabinetu psychologa/pedagoga/pielęgniarki)
2. Poprosić ucznia o pokazanie zawartości plecaka, szafki itp. i ewentualnie przekazanie mu zakazanej rzeczy/substancji – uczeń ma prawo tego odmówić
3. Sytuacja sprawdzenia powinna odbywać się w obecności osoby trzeciej (psychologa, pielęgniarki, wychowawcy)
4. O sytuacji powinien być powiadomiony dyrektor szkoły i rodzic ucznia
5. Jeżeli uczeń odmówi pokazania zawartości plecaka, przekazania substancji itp. a są podstawy do przypuszczenia, że posiada on zabronione substancje – należy wezwać Policję
6. W każdej takiej sytuacji nauczyciel powinien sporządzić notatkę służbową z opisem zdarzenia, opisem swoich spostrzeżeń zapisem ustaleń dotyczących zdarzenia

[Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego \(Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.\) – art. 219, art. 220.](#)

[Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy \(Dz.U. z 2022 r. poz. 1510 ze zm.\) – art. 100 § 1.](#)

Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że uczeń samowolnie opuścił szkołę w czasie zajęć lekcyjnych

1. Nauczyciel danego przedmiotu, który stwierdzi na prowadzonej przez siebie lekcji nieobecność ucznia, odnotowuje ją w dzienniku lekcyjnym.
2. Po zakończeniu lekcji zgłasza wychowawcy klasy i wicedyrektorowi.
3. Wychowawca, jeżeli nie otrzymał wcześniej zwolnienia ucznia z lekcji od rodziców, powiadamia rodziców/opiekunów o samowolnym opuszczeniu przez ucznia zajęć lekcyjnych.
4. W przypadku nieobecności wychowawcy pedagog lub psycholog informuje rodziców/opiekunów o tym fakcie.
5. Do obowiązków wychowawcy należy przeprowadzenie rozmowy wyjaśniającej ww. sytuację z uczniem i w zależności od rezultatów, podjęcie określonego postępowania wychowawczego.
6. W przypadku powtarzających się faktów samowolnego opuszczania lekcji przez danego ucznia, wychowawca zgłasza pedagogowi szkolnemu, informuje dyrekcję szkoły i w ostateczności Sąd Rodzinny i Nieletnich.

Procedura postępowania w przypadku podejrzenia, że uczeń samowolnie opuścił świetlicę szkolną

1. Wychowawca świetlicy natychmiast po spostrzeżeniu nieobecności ucznia, czyni starania, by odnaleźć ucznia i ustalić jej przyczynę.
2. Jeżeli ucznia nie udało się odnaleźć – natychmiast powiadamia dyrektora/wicedyrektora szkoły.
3. Wychowawca świetlicy w porozumieniu z dyrektorem/wicedyrektorem natychmiast zawiadamia rodziców/opiekunów prawnych o zdarzeniu.
4. Wychowawca świetlicy sporządza notatkę o zdarzeniu w dzienniku zajęć świetlicy.
5. W przypadku powtarzających się ucieczek – wychowawca zgłasza problem pedagogowi szkolnemu.
6. Pedagog szkolny przeprowadza rozmowę z uczniem i jego rodzicami/opiekunami prawnymi, ustala przyczyny samowolnego opuszczania świetlicy i przypomina o zasadach panujących w szkole.
7. Za samowolne opuszczenie świetlicy uczeń ponosi konsekwencję przewidzianą w statucie szkoły.

Procedura postępowania na wypadek powikłanego wybuchu emocjonalnego u ucznia w czasie lekcji

1. Nauczyciel wysyła jedno dziecko z informacją o potrzebie interwencji w klasie do psychologa/pedagoga.
2. W przypadku nieobecności psychologa/pedagoga uczeń informuje innego specjalistę (terapeutę pedagogicznego, logopedę, nauczyciela wspomagającego).
3. Pozostali uczniowie w tym czasie przechodzą do sąsiedniej klasy, pod opiekę innego nauczyciela. Nauczyciel zostaje w klasie sam z uczniem prezentującym trudne zachowanie.
4. Gdy psycholog/ pedagog/ inny specjalista dotrze do sali, w której znajduje się uczeń w silnych emocjach, zmienia nauczyciela, który sprawował nad nim opiekę. Po opuszczeniu sali nauczyciel informuje o zaistniałej sytuacji pielęgniarkę szkolną oraz dyrekcję.
5. Pielęgniarka szkolna udaje się do sali, w której znajduje się uczeń wraz ze specjalistą. Jeśli pielęgniarka szkolna jest nieobecna, dyrektor wyznacza innego specjalistę lub nauczyciela.
6. W przypadkach szczególnie agresywnych zachowań prezentowanych przez ucznia, niebezpiecznych dla siebie i innych pielęgniarka szkolna/specjalista/ nauczyciel wyznaczony przez dyrektora sprawujący opiekę nad uczniem w silnych emocjach, wzywa pogotowie.
7. Pielęgniarka szkolna/specjalista/ nauczyciel wyznaczony przez dyrektora sprawujący opiekę nad uczniem w silnych emocjach ma prawo zastosować siłę konieczną (np. holding/ przytrzymanie) wobec ucznia w sytuacji, kiedy jego zachowanie zagraża bezpieczeństwu/zdrowiu jego/ innych uczniów/ pracowników szkoły i nie wymaga to zgody rodzica.
8. Pielęgniarka szkolna/specjalista/ nauczyciel wyznaczony przez dyrektora sprawujący opiekę nad uczniem w silnych emocjach informuje o zaistniałej sytuacji rodziców.
9. W przypadku podjęcia przez służby medyczne (pogotowie) decyzji o umieszczeniu ucznia w szpitalu, uczeń udaje się do szpitala pod opieką rodzica. Jeśli rodzic nie może pojechać wówczas opiekę nad uczniem sprawuje inny nauczyciel/ specjalista/ pracownik wyznaczony przez dyrektora szkoły.

10. Jeżeli pielęgniarka szkolna/specjalista/ nauczyciel wyznaczony przez dyrektora sprawujący opiekę nad uczniem w silnych emocjach ocenia sytuację za zagrażającą zdrowiu lub życiu ucznia lub innych uczniów, uruchamia procedurę nawet mimo braku zgody rodziców.

Procedura postępowania w sytuacji zagrożenia demoralizacją

Wobec uczniów, u których zauważa się przejawy demoralizacji społecznej w postaci m.in.:

- używania wulgaryzmów, słów i obrazów obrażających godność innych, również tych publikowanych mediach społecznościowych
- używania lub rozprowadzania substancji psychoaktywnych, alkoholu, papierosów
- wagarów
- udziału w kradzieżach i zniszczeniach na terenie szkoły
- powtarzających się zachowań agresywnych
- przyniesienia na teren szkoły substancji i przedmiotów zagrażającej bezpieczeństwu innych uczniów

należy podjąć następujące działania:

1. Przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy
2. Wychowawca klasy informuje o fakcie pedagoga/psychologa szkolnego i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca klasy wzywa do szkoły rodziców/opiekunów ucznia w celu przekazania im uzyskanej informacji; przeprowadza rozmowę z rodzicami i uczniem w obecności pedagoga/psychologa
4. W przypadku potwierdzenia informacji zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem
5. W toku interwencji profilaktycznej można zaproponować rodzicom podpisanie kontraktu przewidującego pożądany typ zachowań ucznia, ofertę pomocy szkolnej, formy pomocy oraz konsekwencje w razie powtarzania zachowań niepożądanych,

udział w zajęciach o charakterze terapeutycznym – indywidualnych lub grupowych, zmianę klasy na równorzędną (za zgodą dyrektora szkoły).

6. W przypadku braku pożądaných zmian zachowania ucznia, dyrektor szkoły zwraca się prośbą do instytucji wspierających działania wychowawcze szkoły tj.:

- Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej,
- Sądu Rejonowego, Wydziału Rodzinnego i Nieletnich,
- Policji – Wydział Prewencji
- GOPS
- i innych w zależności od potrzeb

Podstawa prawna :

Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich

(Dz. U. 2022 poz. 1700) :

W przypadku gdy nieletni (wiek od 13 do 17 lat) wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego na terenie szkoły lub w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor tej szkoły może, za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego oraz nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środek oddziaływania wychowawczego w postaci pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego nie wyklucza zastosowania kary określonej w statucie szkoły. Przepisu nie stosuje się w przypadku, gdy nieletni dopuścił się czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściągane z urzędu lub przestępstwa skarbowego

Art. 7. Środkami wychowawczymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) zobowiązanie do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody w całości albo w części, do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, do wykonania prac

społecznych, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym, w szczególności terapii uzależnień, psychoterapii, psychoedukacji, lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, do powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub do zaniechania używania substancji psychoaktywnej;

3) nadzór odpowiedzialny rodziców albo opiekuna nieletniego;

4) nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, pracodawcy albo osoby godnej zaufania udzielających poręczenia za nieletniego;

5) nadzór kuratora sądowego;

6) skierowanie do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;

7) zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju;

8) przepadek przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadek równowartości przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego lub przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadek przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie, przewóz lub przechowywanie jest zabronione, przepadek przedsiębiorstwa albo jego równowartości, przepadek korzyści majątkowej albo jej równowartości lub przepadek przedmiotów czynów zabronionych;

9) umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim, zwanej dalej „rodziną zastępczą zawodową”;

10) umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym;

11) umieszczenie w okręgowym ośrodku wychowawczym.

Strategia pracy Wychowawczo – Profilaktycznej w klasie

A. Diagnoza zespołów klasowych(wychowawcy klas, uczący nauczyciele, wychowawcy świetlicy, Zespół Terapii Pedagogicznej)

- obserwacje funkcjonowania uczniów w klasach (osoby izolowane w klasach, osamotnione, będące na uboczu klasy, osoby agresywne- słownie, fizycznie, psychicznie wobec innych w klasie i wobec nauczycieli, osoby ciche, bierne, uległe, wpływowe, liderzy klasowi- pozytywni i negatywni, pozytywne zachowania w klasach, na których można oprzeć pracę z klasą, najczęstsze problemy wychowawcze w klasie, osoby z problemami edukacyjnymi, wagarujące, osoby w trudnej sytuacji rodzinno-materialnej, uczniowie w kryzysie).

Wybrane przypadki wychowawcy i nauczyciele zgłaszają do psychologów i pedagogów i we współpracy z nimi prowadzą pracę wychowawczą z uczniem, jego rodzicami/ opiekunami, z klasami (vide- „Procedura postępowania w pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowania. Zachowania opozycyjno-buntownicze i agresywne”).W pracy z dziećmi przeżywającymi sytuacje kryzysowe stosujemy ”Procedurę postępowania w sytuacji kryzysowej” i odpowiednie procedury.

Przykładowe narzędzia: ”Test drzewa”, „Inni w moich oczach”, „Nasza klasowa aura”, ankiety diagnozujące dla uczniów klas 1-3 i 4-6, kwestionariusz” Ja wobec klasy, klasa wobec mnie”.’ Ankieta „Nasza klasa”

Uwzględnianie w pracy z klasą i rodzicami informacji z badań socjometrycznych, ankiet, kwestionariuszy i obserwacji.

B. Integracja klasy:

- zajęcia integracyjne z klasami prowadzone przez pedagoga/psychologa szkolnego

- zawieranie kontraktów z klasami (zasady funkcjonowania w klasie umożliwiające sprawną pracę w grupie, dające poczucie bezpieczeństwa nauczycielowi i uczniom, dyscyplinujące uczniów- uzupełniane i zmieniane w razie potrzeb, stworzenie katalogu pożądaných i niepożądanych zachowań na lekcjach i w relacjach rówieśniczych i w relacjach nauczyciel-uczeń)

- stosowanie w pracy wychowawczej, zwłaszcza na godzinach wychowawczych, ćwiczeń pozwalających klasie lepiej się poznać i zintegrować

- praca z klasą w grupach
- praca metodą projektów
- imprezy klasowe
- wycieczki klasowe, wspólne wyjazdy
- współpraca z samorządami klasowymi
- wolontariat uczniowski

C. Porozumiewanie się i komunikacja w klasie:

- na wniosek wychowawcy przebadanie klasy lub wskazanych uczniów „Kwestionariuszem Zachowań Prospołecznych”- zdiagnozowanie tych zachowań prospołecznych, z przestrzeganiem których są największe problemy (pedagog/psycholog szkolny)
- po diagnozie „Kwestionariuszem...praca z klasą lub z indywidualnymi uczniami(zajęcia warsztatowe, Trening Umiejętności Społecznych, elementy Treningu Zastępowania Agresji, elementy Treningu Zastępowania Złości, elementy Terapii Poznawczo-Behawioralnej w pracy z klasami’ zajęcia warsztatowe ”Komunikacja bez przemocy- język żyrafy i szakala”(pedagog, psycholog szkolny, edukatorzy zewnętrzni)
- przekazywanie uczniom wiedzy na temat zachowań uległych, agresywnych, manipulacyjnych, asertywnych, barier komunikacyjnych, stosowania komunikatów „Ja’ i Ty’, nauka aktywnego słuchania(psycholog/pedagog szkolny, edukatorzy z zewnątrz)

D. Emocje i radzenie sobie ze stresem:

- zajęcia warsztatowe z klasami dostarczające wiedzy o emocjach (rozpoznawanie i nazywanie emocji, samoobserwacja- fizjologiczne objawy emocji, listy emocji, empatia, samokontrola, radzenie sobie z trudnymi emocjami)- zajęcia warsztatowe „Przyjaciele Zippiego”, elementy Treningu Kontroli Złości, metoda Self Regulation, „Bądź kumplem- nie dokuczaj”(psycholog, pedagog, edukatorzy zewnętrzni)
- zajęcia warsztatowe uczące radzenia sobie ze stresem
- (techniki samoobrony słowami- zajęcia warsztatowe ”Tongue fu, czyli sztuka samoobrony słowami”, techniki relaksacyjne)

- zajęcia warsztatowe uczące radzenia sobie z agresją własną i innych, radzenia sobie z konfliktami(„Tongue fu, czyli sztuka samoobrony słowami”, „Słowo jako broń”, „Przyjaciele Zippiego”)- psycholog/pedagog szkolny, edukatorzy zewnętrzni

E. Rozwiązywanie indywidualnych problemów wychowawczych i edukacyjnych w klasach:

-stosowanie procedur postępowania z dziećmi z zaburzeniami zachowania- zachowania opozycyjno- buntownicze i agresywne

-stosowanie procedur i zasad przyjętych w „Standardach Ochrony Małoletnich”

-katalog środków wychowawczych zawartych w Statucie szkoły

-zawieranie kontraktów

- mediacje

-kierowanie uczniów do pedagoga/psychologa szkolnego

-kierowanie uczniów na badania do poradni psychologiczno-pedagogicznych i poradni specjalistycznych

-realizacja na terenie szkoły różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej(zajęcia rewalidacyjne, zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia logopedyczne, zajęcia SI, indywidualny tok nauczania, TUS)

-realizacja zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach

- doraźna, indywidualna pomoc przy pokonywaniu trudności szkolnych, samopomoc koleżeńska

Wzór notatki służbowej

1. Nagłówek (miejsce, data)
2. Adresat (do kogo kierujemy dokument)
3. Nadawca (kto sporządził notatkę)
4. Temat (krótki opis, wprowadzenie)
5. Treść notatki (informacje, fakty, decyzje, działania)
6. Ewentualne informacje dodatkowe
7. Załączniki
8. Podsumowanie
9. Podpis
10. Zatwierdzenie (podpis osoby zatwierdzającej, data).